

ІСТОРІЯ СТВОРЕННЯ НАТО ТА ЙОГО РОЛЬ У СУЧАСНОМУ СВІТІ

Вінницький національний технічний університет

***Анотація.** У роботі досліджено історію створення та розвитку НАТО. Простежено, які зміни відбулися з моменту його створення, вплив його діяльності на сучасний світ.*

Ключові слова: НАТО, безпека, євроатлантична інтеграція, система колективної оборони, військово-політичний блок.

***Abstract.** This article is devoted history of creation and development of NATO. Traced, what changes have occurred since its creation, the influence of its activities on the modern world.*

Keywords: NATO, security, Euro-Atlantic integration, the system of collective defence, the military-political bloc.

Вступ

Організація Північноатлантичного договору (НАТО), починаючи з другої половини ХХ століття, залишається одним з ключових гарантів безпеки у світі. Сформована США та їх європейськими союзниками у 1949 році для захисту західних країн від загрози широкомасштабного збройного нападу з боку Радянського Союзу, вона протягом наступних 60 років постійно зазнавала змін. Організація перебрала на себе як політичні, так і суто військові функції.

Результати дослідження

Історія утворення організації північноатлантичного договору (НАТО) пов'язана з подіями, що відбувались після Другої світової війни. У 1945 р. постало питання вироблення нових засад європейської безпеки, оскільки попередні системи забезпечення миру в Європі, започатковані на Віденському конгресі 1815 р. і після Першої світової війни, не змогли гарантувати європейським державам мирне співіснування. Але безпосередньо виникненню НАТО сприяли такі історичні події:

- 1) Конфлікт навколо Ірану (1946 р.)
- 2) Громадянська війна в Греції (1946 р.)
- 3) Відмова СРСР від участі в плані Маршалла (1948 р.)
- 4) Прихід комуністів до влади в Чехословаччині (1948 р.)
- 5) Блокада Західного Берліну радянськими військами (1948 р.)

Головною причиною утворення НАТО — був початок холодної війни (фактично із «Фултонської промови» У. Черчилля), зростання її масштабів і протистояння між двома світовими політико-економічними системами [1].

Підписання договору відбулося у Вашингтоні. Українського аналогу розшифрування абревіатури НАТО не існує. Повна назва цієї Організації українською мовою — Організація Північноатлантичного договору (від англійського NATO – North Atlantic Treaty Organization). Після завершення процесу ратифікації Договору всіма учасниками та депонування відповідних документів у США він набув чинності з 24 серпня 1949 року. Перші 12 держав, що підписали його, стали засновниками НАТО: Бельгія, Велика Британія, Данія, Канада, Ісландія, Італія, Люксембург, Нідерланди, Норвегія, Португалія, США, Франція. Пізніше, згідно зі ст.10 Договору, до нього приєдналися ще 16 країн: Греція (1952), Туреччина (1952), Німеччина (1955), Іспанія (1982), Чехія (1999), Угорщина (1999), Польща (1999), Болгарія (2004), Естонія (2004), Латвія (2004), Литва (2004), Румунія (2004), Словаччина (2004), Словенія (2004), Албанія (2009), Хорватія (2009).

Організація Північноатлантичного договору має таку структуру, яка дозволяє здійснити всі цілі НАТО. Вона є міжурядовою організацією, в рамках якої країни-члени зберігають повний суверенітет і незалежність. Ця організація являє собою форум, на якому вони проводять спільні консультації з будь-яких проблем та приймають рішення з політичних та воєнних питань що стосуються їх безпеки.

Першочерговим завданням НАТО є захист свободи та безпеки її членів політичними та воєнними засобами у відповідності зі Статутом ООН. Спираючись на загальнодемократичні цінності, права людини та дотримання законності, з моменту створення Північноатлантичний Союз проводить діяльність, спрямовану на встановлення справедливого та міцного миру в Європі. Ця центральна мета залишається незмінною. НАТО також являє собою трансатлантичне звено, що пов'язує безпеку США з безпекою Європи. В цій організації знаходять своє практичне втілення дійсні колективні зусилля її членів на підтримку їх загальних інтересів.

Найважливішою і незмінною метою діяльності НАТО, яку окреслено у Вашингтонському договорі, є захист свободи і безпеки всіх її членів політичними та військовими засобами. Північноатлантичний союз з часу свого створення прагне до забезпечення міцного мирного порядку в Європі. Проте досягнення цієї мети може виявитися під загрозою у зв'язку з кризами та конфліктами, що виникають поза межами євроатлантичного регіону. Альянс не тільки забезпечує оборону своїх членів, але за допомогою партнерських зв'язків та операцій кризового регулювання вносить свій внесок у забезпечення миру і стабільності також за межами географічного регіону, визначеного як зона Північноатлантичного договору.

Основоположним принципом діяльності Північноатлантичного Союзу є вірність прийнятим на себе загальним зобов'язанням та співробітництвом суверенних держав, яке базується на неподільності безпеки її членів. Приймаючи до уваги характер та результати щоденної діяльності НАТО в політичній, військовій та інших галузях, солідарність у рамках Північноатлантичного Союзу забезпечує такий стан, за яким ні одній із держав-членів не доводиться розраховувати лише на власні сили у рішенні основних проблем безпеки. Не позбавляючи держав-членів їх прав та обов'язків по прийняттю на себе суверенної відповідальності у сфері оборони, НАТО дозволяє їм спільно вирішувати життєво важливі завдання у сфері національної безпеки.

В результаті, не дивлячись на різницю у становищі та військовому потенціалі членів Північноатлантичного Союзу, у них з'являється почуття рівної безпеки, яке сприяє встановленню загальної стабільності в Європі та створенню благоприємних умов для розвитку співробітництва в рамках НАТО, а також співробітництва його членів з іншими країнами. Саме це і складає основу розвитку нових структур співробітництва у сфері безпеки, які відповідають інтересам такої Європи, що не переживала б через розрізненість та могла б вільно слідувати своєму політичному, економічному, соціальному та культурному призначенню.

До засобів за допомогою яких Північноатлантичний Союз проводить свою політику в галузі безпеки відноситься підтримка військового потенціалу, достатнього для попередження війни та забезпечення ефективної оборони існування спільного потенціалу попередження криз, які зачіпають безпеку її членів, а також активна співпраця з іншими країнами по вирішенню проблем європейської безпеки на основі співробітництва, включаючи заходи по досягненню подальшого прогресу у сфері контролю над озброєннями та роззброєння. Для досягнення своєї головної мети Північноатлантичний Союз виконує наступні основні завдання у сфері безпеки: забезпечення необхідної основи для затвердження в Європі умов стабільної безпеки, спираючись при цьому на розвиток демократичних інститутів та прихильність мирному вирішенню спірних питань. Прагнення до створення умов, в яких жодна країна не могла б залякувати або змушувати будь-яку з європейських країн або встановлювати свою гегемонію за допомогою використання сили чи загрози її використання.

Висновки

Отже, Північноатлантичний Союз втілює в себе трансатлантичне партнерство між європейськими членами НАТО і Сполученими Штатами Америки і Канадою, спрямоване на укріплення миру і стабільності у всій Європі. Цілі партнерства між європейськими і північноамериканськими членами союзу є, перш за все, політичними, з опорою на спільне планування оборони, військове співробітництво і на співробітництво і консультації в економічній, науковій, екологічній та інших відповідних сферах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Корнієнко В. О. Україна в Європі і світі Електронний ресурс : онлайн-гід з питань євроатлантичної інтеграції: навчальний посібник В. О. Корнієнко. – Вінниця: ВНТУ, 2017. - с. 74-78.

2. Корнієнко В. О. Україна — ЄС: перспективи інтеграції в контексті сучасних викликів [Текст] / В. О. Корнієнко // Інтеграційний вибір України: історія, сучасність, перспективи : збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю.— Вінниця, 10 квітня 2012 р. — Тернопіль : Крок, 2012. —Т. II. - С. 204–209.

Поліщук Катерина Валеріївна – студентка групи 2КІ-15б, факультет інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: 2ki15b.polishchuk@gmail.com.

Науковий керівник: **Корнієнко Валерій Олександрович** – кандидат історичних наук, доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри суспільно-політичних наук, академік Української Академії політичних наук, м. Вінниця.

Polishchuk Kateryne – student group 2CE-15b, Faculty of information technologies and computer engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: 2ki15b.polishchuk@gmail.com.

Supervisor: Valeri Kornienko – Ph.D., Doctor of Political Sciences, professor, head of social and political sciences, academician of the Ukrainian Academy of Political Science, the city of Vinnitsa.